

ІНФРАСТРУКТУРА ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ ТА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено стан розвитку лізингової діяльності в Україні, розглянуто інфраструктуру ринку лізингу та основні фактори впливу на неї. Запропоновано комплекс заходів державної підтримки лізингу, спрямованих на вдосконалення структури управління лізинговою діяльністю.

Leasing activities development in Ukraine is defined in this article, the market infrastructure and main factors affecting it are considered. The author proposes the package of leasing government assistance to improve the management structure of the leasing activity.

У ринкових умовах необхідність забезпечення високого рівня ефективності господарювання посідає центральне місце в економічній політиці держави, формує стратегію діяльності виробничо-господарських структур. Разом з тим, сучасна економічна ситуація, в якій опинилася більшість вітчизняних господарюючих суб'єктів, призвела до того, що за останнє десятиріччя рівень зносу основних фондів на підприємствах досяг критичної позначки. Протягом останніх років в умовах обмеженого державного бюджетного фінансування, відсутності власних фінансових ресурсів та можливостей залучення банківських кредитів реальною альтернативою традиційним формам фінансування для придбання обладнання, зокрема кредитуванню, стає лізинг.

Лізинг зручний для всіх сторін лізингових відносин. Для виробників розширюються можливості збуту продукції, лізингодавцям забезпечується швидке повернення інвестованого капіталу внаслідок застосування підвищених норм амортизації і надання державою податкових та інших пільг. Лізингоодержувач може оперативніше оновити капітал, отримавши у користування сучасне устаткування без його негайної повної оплати, без значних разових витрат [2].

Питання регулювання та розвитку лізингових відносин в Україні як однієї з форм залучення інвестицій досліджували Амоша О.І., Андрійчук В.Г., Бельський П.Ю., Бойко Є.І., Внукова Н.М., Галушко В.П., Германчук Г.М., Гриценко О.Ф., Дідур С.В., Дем'яненко М.Я., Кваша С.М., Кісіль М.І., Козоріз М.А., Кочеткова В.П., Лабас М.Г., Луб'яницький О.Г., Міщенко В.І., Ольховіков А.О., Побурко Я.О., Прилуцький Л. І., Слав'янська Н.Г., Стукало Н.В., Тимченко О.М., Точилін В.О., Трач В.П., Холодний Г.О. тощо.

В Україні фінансова оренда з'явилась на початку 90-х років. Історія лізингу в Україні нараховує всього півтора десятиліття років, у той час як на Заході – більше піввіку. Однак у нашій країні усе більше підприємств вже оцінили переваги лізингу. В умовах нестачі інвестицій, труднощі одержання довгострокового фінансування і гострої необхідності оновлювати виробництво фінансова оренда стає вигідним інструментом для розвитку промисловості і торгівлі.

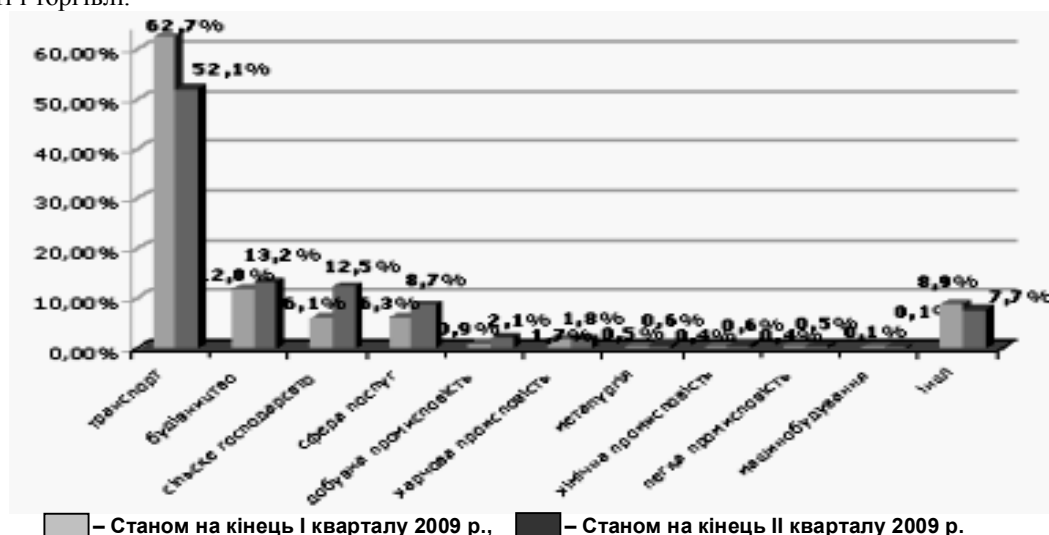

Рис. 1. Договори фінансового лізингу за галузями господарства станом на кінець II кварталу 2009 р.

Результати дослідження ринку лізингу в Україні за II квартал 2009 р., проведеного Асоціацією "Українське об'єднання Лізингодавців" спільно з Державною комісією фінансових послуг України, надають можливість дійти наступних висновків:

– спостерігається зростання питомої ваги короткострокових договорів (до 2 років включно), в той же час зростає частка лізингових угод з терміном дії від 5 до 10 років;

– серед договорів фінансового лізингу переважну більшість складають угоди у галузі транспорту, сільського господарства та будівництва, що представлено на рис. 1. При цьому найбільшим попитом серед предметів лізингу користується транспорт (49,4 %), сільськогосподарська техніка (11,5 %), комп'ютерна техніка та телекомунікаційне обладнання (5,48 %);

– основними джерелами фінансування лізингових операцій в поточному році є банківські кредити (41,82 %), власні кошти (35,61 %) лізингових компаній, позичкові кошти юридичних осіб (22,15 %), причому слід зауважити стрімке зростання їх питомої ваги в порівнянні з аналогічним періодом минулого року;

– вартість діючих договорів фінансового лізингу на кінець II кварталу 2009 р. становила 28,6 млрд грн, що на 8,7 млрд грн менше у порівнянні з аналогічним періодом 2008 р.; в кількісному вираженні їх обсяг становив 22038 угод. Такі тенденції пов'язані зі кращим доступом до кредитних ресурсів за останні періоди до настання фінансової кризи.

В умовах кризи близько 70 % лізингових компаній України зупинили фінансування нових угод. У числі таких компаній – найбільші гравці ринку; 25 % компаній продовжують фінансувати нових клієнтів, істотно посиливши умови і знизивши продуктову пропозицію. Не більш 5 % компаній продовжують працювати приблизно на тих же умовах, що і до кризи. До останнього відносяться компанії, так чи інакше мають доступ до державного фінансування, а також деякі компанії, спеціалізовані в найбільш конкурентному сегменті лізингу нового автотранспорту, чи компанії при виробниках [3].

Результативність лізингової діяльності в значній мірі залежить від зовнішнього середовища господарювання та внутрішнього. Зовнішнє середовище формується під впливом державного регулювання, прерогативою якого є створення сприятливого правового поля. Іншими факторами впливу на здійснення лізингової діяльності є розмір, порядок розрахунку та сплати орендних платежів. Необхідною умовою в перетворенні лізингових відносин, підвищенні ефективності лізингових угод є формування і розвиток інфраструктури лізингу, що розвивається паралельно з лізинговим бізнесом.

Інфраструктура лізингового ринку створюється різними суб'єктами, що обслуговують ринковий механізм взаємодії лізингових компаній з лізингоотримувачем, охоплює відповідні виробничі відносини, можливості функціонування лізингового ринку і вільне обертання товарів на ньому. Інфраструктура лізингу – сукупність організацій, які входять у галузь, нормативні і правові акти спрямованої дії, покликані створювати умови для нормального протікання лізингового бізнесу. На процес формування інфраструктури лізингової галузі в Україні впливає безліч факторів. Фактори, що визначають формування інфраструктури лізингової угоди можна класифікувати на економічні та юридичні (рис. 2).

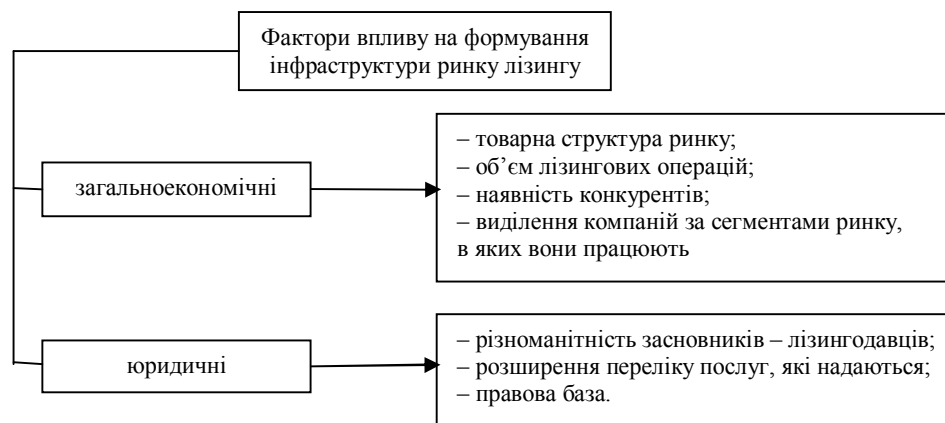

Рис. 2. Класифікація факторів впливу на інфраструктуру ринку лізингу

Нерозвиненість інфраструктури лізингового ринку є чинником, що стримує розвиток лізингу в Україні. Інфраструктура лізингового сектора економіки вивчена недостатньо, тому що даний напрямок є порівняно молодим у нашій країні і має свою специфіку, і тому для створення сприятливих умов у лізинговому процесі необхідний пошук ефективних методів регулювання розвитку лізингової інфраструктури. Для розвитку інфраструктури ринку лізингу в Україні необхідно спочатку створити сприятливі умови розвитку шляхом урегулювання законодавчої бази, а потім переходити від економіко-правової підтримки лізингових компаній (лізингодавців) до стимулювання попиту на лізингові послуги. Дієздатність системи визначається механізмом управління, що забезпечує вплив окремих його елементів на лізингову діяльність певними методами, стимулами.

Одним з гострих питань регулювання лізингових відносин в Україні є удосконалення структури управління лізингом. Дослідженням цього питання займалися такі вчені як Бородій І.П., Внукова Н.М., Лошкарєва О.О., Онишук Я.В.

Дослідження теоретично-практичних аспектів управління лізингом на підприємствах України показало, що в сучасних умовах господарювання відсутній чіткий механізм управління лізингом з позиції підприємства-

лізингоотримувача. Для вирішення даної проблеми, на нашу думку, необхідно розробити механізм управління лізингом на підприємстві, що містив би в собі визначення цілей, принципів, методів і інструментів, рівнів і етапів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління (лізингову угоду) і став би підґрунтям для ефективного використання лізингу з метою забезпечення розвитку підприємства.

У сучасних кризових умовах при формуванні інфраструктури лізингової діяльності необхідно розглядати як один із суб'єктів державні органи. Роль державної підтримки лізингової діяльності можна звести до запровадження нових або перегляду існуючих норм законодавства у напрямку підтримки як лізингових компаній, так і підприємств-лізингодержувачів. Державне регулювання необхідне для підтримки розвитку та розширення лізингових операцій на українському ринку [4]. Цілеспрямовано стимулювати розвиток лізингу, як каналу ресурсозабезпечення підприємств, і тим самим сприяти підвищенню ефективності їх діяльності можуть державні органи влади.

Заходи державної підтримки лізингу доцільно класифікувати за такими основними групами як:

1) цінова політика:

- гарантовані (захищені) закупівельні і заставні ціни, дотації і надбавки;
- перерозподіл прибутку за кінцеву продукцію між суб'єктами лізингу;
- обмеження на підвищення цін і встановлення граничних цін на техніку і ресурси;
- надання субсидій заводам-виробникам і встановлення пільгових цін на техніку;

2) податкова політика:

- зменшення кількості податків і зниження їх загальної суми;
- звільнення лізингової компанії від сплати податків на лізингові платежі протягом першого року;
- звільнення лізингодавця від сплати податку на прибуток за умови строку дії договору лізингу понад

3 роки;

- звільнення лізингодавця від податку на додану вартість на здійснювані лізингові послуги;

3) фінансово-кредитна політика:

- посилення зв'язку між інвестиціями, що виділяються, і результатами сільськогосподарського виробництва;
- використання виборчого принципу виділення засобів з урахуванням платоспроможності лізинго-

одержувачів;

- використання непрямого інвестування, а надання технічних засобів і ресурсів під гарантію;

- цільове кредитування лізингових угод суб'єктів України під гарантії Уряду.

Рівень розвитку лізингових послуг прямо залежить від ступеня його інформаційної забезпеченості і спеціалізації. Створення інформаційних баз даних про суб'єктів лізингової діяльності буде сприяти істотному скороченню витрат часу по пошуку надійних партнерів, а також сприяти зниженню імовірності втрат. Спеціалізація компаній на наданні лізингових послуг їх внутрішніми структурними підрозділами, орієнтація на надання повного комплексу лізингових послуг може підвищити ефективність діяльності всієї організації.

Механізм управління лізингом як на підприємстві, так і на державному рівні повинен врахувати якомога більшу кількість факторів, ризиків і резервів підвищення ефективності використання лізингу на підприємстві; визначати принципи, цілі і завдання управління лізинговою угодою на кожному етапі і рівні управління; містити методи і інструменти управління лізингом, що в сукупності дозволить забезпечити ефективність участі підприємства в лізинговій угоді [5].

Чітка визначеність напрямку дій допоможе всім учасникам лізингового процесу правильно оцінити існуючу на ринку ситуацію та прийняти правильне рішення стосовно необхідності та доречності застосування лізингових операцій.

Підводячи підсумки, можемо сказати, що в Україні створено основи інфраструктури ринку лізингових послуг, проте сформовані елементи не забезпечують активного й ефективного використання лізингу як інструменту відтворення засобів праці на підприємствах України. Тому ці питання залишаються актуальними та потребують розробки нових шляхів їх вирішення.

Література

1. ЗУ “Про фінансовий лізинг” від 16.12.97 р., № 723/97–ВР.
2. Бородій І. Необхідність лізингових відносин для розвитку національної економіки / І. Бородій // Регіональна економіка. – 2005. – № 2. – С. 295–302.
3. Брус С. І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С. І. Брус // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 75–85.
4. Дудчик О. Ю. Удосконалення державного регулювання лізингових операцій : фінансові та правові аспекти відносин / О. Ю. Дудчик, В. К. Антошкіна // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. (Сер. “Економічні науки”), 2005. – С. 113–119.
5. Гайдук В. А. Проблемы законодательного регулирования лизинга в Украине / В. А. Гайдук // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины. – Т. 2. – Донецк : ИЭП НАН Украины. – 2000. – С. 245–256.